

2. Cyber Leninka. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontsepsiya-chelovecheskogo-bytiya-v-romane-dzhuliana-barnsa-istoriya-mira-v-10-glavah>

3. Encyclopedia Britannica. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.britannica.com/biography/Julian-Barnes>

Савчук Г.Ю.

студент,

*Житомирський державний університет
імені Івана Франка*

**ВИГАДАНА МОВА ЯК ЗАСІБ МОДЕЛЮВАННЯ
НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ДОТРАКІЙСЬКОЇ
МОВИ В ЦИКЛІ РОМАНІВ ДЖ. МАРТІНА
«ПІСНЯ ЛЬОДУ Й ПОЛУМ'Я»)**

Створення авторського світу, його карт, глосаріїв, предметних покажчиків, географічних об'єктів і культурних понять належить до візуальних інструментів формування художньої системи твору. Сюди ж відноситься створення вигаданих мов та алфавітів. За словами Я. Хінтика, можливий світ формується «новим мовним каркасом» (способом вираження, який дозволяє робити припущення про існування тієї області, на яку він відсилається, або, у результаті «мовної гри» суб'єкта зі світом) [3]. Але феномен вигаданих мов слід відрізнити від існуючих штучних або планових мов (есперанто, ідо тощо). Планові мови призначені виключно для ефективного виконання комунікативної функції, а вигадані мови фантастичних світів мають розглядатися як естетичний об'єкт, результат творчої діяльності автора. Ціль таких мов (або вигаданих автором слів і синтаксичних конструкцій) полягає у тому, щоби впевнити читача в реальності існування насправді вигаданих народів і племен. Дж. Мартін створив кілька мов, деякі з яких мають об'ємні словники, і їх граматична й фонологічна структури розроблені настільки ретельно, що з них можна скласти повноцінні довгі тексти.

У своєму циклі романів «Пісня льоду й полум'я» були створені наступні мови: дотракійська, древньогіскарська, низька валерійська, висока валерійська, загальна, стара і скрот. У даній статті ми розглянемо дотракійську мову, яка наразі складає близько 2500 слів [7], створену власне письменником і допрацьовану лінгвістом Девідом Пітерсеном для екранізації циклу романів.

Функціональність вигаданої мови полягає перш за все у тому, що вигадані мови покликані передавати картину світу принципово відмінну від звичної нам, інакше вигаданий світ не викликатиме інтересу. Д. Пітерсон зумів зімітувати одну з головних функцій усіх існуючих мов – мати відображення в менталітеті народу-носія. Лексика дотракійської мови зосереджена навколо культурних констант цього кочового дикого народу.

У самих романах можна зустріти лише кілька слів дотракійської мови. Ситуацію погіршує і те, що перекладачі не залишають їх у своїх перекладах, використовуючи еквівалентні одиниці мови перекладу. Тому слід звертатися до оригіналу твору.

Безпосередньо у романах можна дослідити світогляд даного народу. Дотракійці (англ. Dothraki) – народ, що не має постійних поселень, окрім Вейес Дотрак (Vaes Dothrak) і який кочує безкраїми степами так званого Дотракійського моря. Сама назва «дотракійці» означає «люди, що скачуть». Вони вмілі наїзники, навіть діти сідають у сідло раніше, ніж вчаться ходити. Відповідно, більша частина лексики дотракійської мови зумовлена особливостями кочової культури.

Таким чином, питання «Hash yer dothrae chek? (Як справи?)» звучить дослівно: «Ти добре їдиш верхи?». А відповідь до нього «Ahna dothrak chek asshekh» означає: «Сьогодні я скачу добре». Життя у сідлі відображається у всіх дієсловах, що мають поведінковий характер: «Ahna dothrak adakhataan. I am about to eat (I ride to eating)» перекладається як «Я збираюся поїсти (Я їду верхи, щоб поїсти)» [4].

Культура народу абсолютно залежить від коней. Дотракійці в основному їдять конину, п'ють кінське молоко (кумис), коні використовуються для транспортування. Кінь також є священною твариною, тотемом.

У словнику дотракійської мови зустрічається 8 слів на позначення коня: лоша – *pergo*, кобила – *late*, мустанг – *hrazef chafi*, поні – *jedda*, бойовий кінь – *sajo*, жеребець – *vezh*, молодий кінь – *manin*. Багато і лексики, яка характеризує колір масті: гнідий – *pozho*, темно-гнідий – *sheuao*, мишастий – *ocha*, рябий – *qahlan*.

Образ коня в культурі тісно пов'язаний з поняттями вірності, чесності, сміливості та мужності. Дотракійці вважають того, хто йде пішки степом, нижчим із нижчих, тим, хто не має ні честі, ні гідності, навіть не чоловіком: «дотракійці насмішливо нарекли його кхал рхей мхаром (*khal rhae mhar*) – королем, що збив ноги» [5, с. 354].

Дотракійці не носять ніяких обладунків, вважаючи їх вбранням боягузів. Тому, слову обладунки в дотракійській мові відповідає словосполучення *shor tawakof*, що буквально означає сталеve плаття. Символом боягузтва у дотракійців також є вівця. Таким чином, фраза *oqet vichitera oma vafikhoon* (вівця тремтить без своєї шерсті) об'єднує ці два упередження, порівнюючи людей, які носять обладунки, із вівцями.

Фраза *torga essheyi* (зробити щось таємно) виражає ще одну культурну константу: буквально вона означає зробити щось під дахом. Дотракійці вважають, що всі благородні діла звершаються під відкритим небом, тому будь-що, зроблене у приміщенні, поза сонячним світлом, означає, що це зроблено таємно, і навряд цим можна пишатися.

Окрім коней, дотракійці поклоняються сонцю й місяцю, яких вважають чоловіком і жінкою; зірки, на їхню думку, – табуни вогняних небесних коней, які кожному ніч скачуть небосхилом зі сходу на захід. Ці коні-зірки несуть на собі душі вмерлих. *Shekh ma shieraki anni – of man, the loved one (my sun and stars)* – коханий (звертання до чоловіка); мої сонце й зорі. *Jalan atthirari anni – of woman, the loved one (the moon of my life)* – кохана (звертання до дружини); місяць мого життя [2].

Дотракійці бояться моря, вважаючи солону воду ядовитою, оскільки коні не можуть її пити. Також вони бояться переправлятися через море, не уявляючи подорож на далеку відстань без коня.

У дотракійській культурі не існує слова «будь ласка» – дотракійці ніколи нічого не просять. Нічого не можна просити у

самих дотракійців, тим паче у кхала: «Але кхал Дрого скаже, що отримав вас у подарунок. Він теж зробить Візерисові подарунок... але свого часу. Подарунок не можна вимагати, а надто від кхала. Від кхала не можна вимагати нічого» [1].

Таким чином, лексика дотракійської мови повністю відображає культурні реалії вигаданого народу.

Феномен вигаданих мов дозволяє по-новому побачити унікальність живих мов і зробити висновки про причини непопулярності міжнародних планових мов, які створювалися із метою задоволення комунікативної потреби. Успіх вигаданих мов свідчить про те, що базовим у формуванні мови є менталітет, традиції, культура вигаданого етносу-носія.

Список використаних джерел:

1. Мартін, Дж. Гра престолів. Кн. I. / пер. з англ. Н. Тисовської. – К.: КМ-Букс, 2013 – 800 с.
2. Пиперски, А. Конструирование языков: От эсперанто до дотракійского. А. Пиперски. – М.: Альпина Нон-Фикшн, 2016. – 224 с.
3. Хинтиikka, Я. Логико-эпистемологические исследования / Я. Хинтиikka. – М.: Прогресс, 1980. – С. 68-75.
4. Dothraki language and culture [Електронний ресурс] // HBO's Games of Thrones. Режим доступу: <http://dothraki.conlang.org>
5. Martin R. R. G. A Game of Thrones / George Raymond Richard Martin. – N.Y.: Bantam Books, 2013. – 835 p.
6. Martin R. R. G. The World of Ice & Fire: The Untold History of Westeros and the Game of Thrones / George Raymond Richard Martin, Elio Miguel Garcia Jr., Linda Maria Antonsson. – N.Y.: Bantam Books, 2014. – 336 p.
7. Martin R. R. G. Not a blog [Електронний ресурс] // Livejournal. Режим доступу: <http://grmm.livejournal.com/148593.html> – Klaatu Barada Nicto.